

Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend
Veldonderzoek, verkennende fase

**De Steeg 6, Woudenberg
Gemeente Woudenberg**

B&G rapport 1343

Colofon

Projectnummer 31721211/50328
Auteurs drs. A.M.H.C. Koekkelkoren, drs. S. Moerman
Redactie dr. A.W.E. Wilbers
Versie 1.5
Status definitief

Autorisatie

A.W.E. Wilbers	Senior Prospector	23-3-2012	
----------------	-------------------	-----------	--

Goedkeuring

P. de Boer	Milieudienst Zuid-Oost Utrecht	23-4-2012	
------------	-----------------------------------	-----------	--

© IDDS Archeologie
Noordwijk, juni 2012
ISSN 1879-3711

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

In opdracht van RBOI Middelburg heeft IDDS Archeologie in februari 2012 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase, uitgevoerd aan De Steeg 6 in Woudenberg, gemeente Woudenberg. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande bouw van rundvee- en pluimveestallen. Het doel van het onderzoek was het opstellen en toetsen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied is gelegen in het Midden-Nederlands zandgebied, in een glaciaal bekken dat de Gelderse Vallei wordt genoemd. Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied op een kleine dekzandrug. De bodem bestaat volgens de bodemkaart uit bekeerdgronden. Deze gronden ontstaan onder natte omstandigheden. Op de gemeentelijke verwachtingskaart heeft het plangebied vanwege de ligging op de dekzandrug een hoge archeologische verwachting.

De Gelderse Vallei is vanaf de 11de eeuw geleidelijk ontgonnen. In eerste instantie was er sprake van een kamponginginning die voornamelijk direct langs de beken plaatsvond. Vanuit daar werd de ontginning tussen de 14de en 16de eeuw uitgebreid met stroken volgens de onvolledige opstrek. Het plangebied ligt binnen één van deze stroken. Direct ten noorden van het plangebied ligt volgens de gemeentelijke verwachtingskaart een cultuurhistorisch element: een boerderij die op basis van de ontginningsgeschiedenis waarschijnlijk in de 14de of 15de eeuw gedateerd kan worden. Daarnaast ligt er aan de overzijde van de weg een schuilplaats uit de Tweede Wereldoorlog. Binnen het onderzoeksgebied met een straal van 1000 m rondom het plangebied liggen, met uitzondering van een omgracht huis uit de 16de eeuw 850 m ten noorden van het plangebied, geen archeologische waarnemingen of vondsten. Op historische kaarten vanaf de 19^e eeuw is het plangebied in gebruik als akker of weiland.

Tijdens het verkennende booronderzoek is geconcludeerd dat het plangebied inderdaad gelegen is op dekzand en dat er oorspronkelijk bekeerdgronden aanwezig waren. Door ophogingen en omwerkingen tot in de C-horizont is de oorspronkelijke bodem echter overal in het plangebied verstoord geraakt. Als gevolg hiervan worden in het plangebied geen archeologische resten meer verwacht. Er wordt aanbevolen om geen vervolgonderzoek uit te laten voeren.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	5
1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied	5
2. BUREAUONDERZOEK.....	7
2.1. Werkwijze	7
2.2. Geologie, geomorfologie en bodem.....	7
2.3. Archeologische en bouwhistorische waarden.....	8
2.4. Historische situatie en mogelijke verstoringen.....	9
2.5. Gespecificeerd verwachtingsmodel	10
3. VELDONDERZOEK.....	11
3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet	11
3.2. Werkwijze	11
3.3. Resultaten	11
3.4. Interpretatie	12
4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	13
4.1. Beantwoording vraagstelling.....	13
4.2. Aanbevelingen	14
4.3. Betrouwbaarheid	14
GERAADPLEEGDE BRONNEN	15
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	16
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Archis-informatie	
3. Boorlocatiekaart	
4. Boorbeschrijvingen	
5. Periodentabel	
6. Kadastrale Minuutkaart 1811-32	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	De Steeg 6
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	50328
<i>Plaats</i>	Woudenberg
<i>Gemeente</i>	Woudenberg
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Woudenberg, sectie I, percelen 397, 406, 407, 446 en 447
<i>Provincie</i>	Utrecht
<i>Kaartblad</i>	32G
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	161.145/452.491 161.172/452.559 (no) 161.210/452.445 (zo) 161.128/452.423 (zw) 161.068/452.586 (nw)
<i>Oppervlakte plangebied</i>	10.180 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Omgevingsvergunning
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: mw. A.M.H.C. Koekkelkoren Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: akoekkelkoren@idds.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Woudenberg Postbus 16 3930 EA Woudenberg Tel: 033-2869100
<i>Adviseur namens de bevoegde overheid</i>	Milieudienst Zuidoost-Utrecht Contactpersoon: dhr. P. de Boer Postbus 461 3700 AL Zeist Tel: 030-6999562 E-mail: p.deboer@milieudienstzou.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie en vondsten</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Utrecht
<i>Uitvoeringsdatum veldwerk</i>	6 maart 2012

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In opdracht van RBOI Middelburg heeft IDDS Archeologie in februari 2012 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase, uitgevoerd aan De Steeg 6 in Woudenberg, gemeente Woudenberg. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande bouw van rundvee- en pluimveestallen (Bijlage 3). Graafwerkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring tot een diepte van maximaal 2,3 m beneden maaiveld. De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden hierdoor verstoord dan wel vernietigd zullen worden.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

De doelstelling van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Het doel van het verkennende veldonderzoek is het toetsen en zo nodig aanvullen van de gespecificeerde verwachting. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap in het plangebied, voor zover deze vormeenheden van invloed kunnen zijn geweest op de bruikbaarheid van de locatie door de mens in het verleden. Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen kansarme zones van het plangebied worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor behoud of voor vervolgonderzoek. Om deze doelstelling te kunnen realiseren, wordt op de volgende vragen een antwoord gegeven (Koekkelkoren / Wilbers 2012):

- Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?
- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? Zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?
- Hoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, kunnen er toch archeologische indicatoren worden aangetroffen. Indien deze worden aangetroffen, dan gelden tevens de volgende vragen: wat is de verticale en horizontale ligging van de aangetroffen indicatoren, wat is de datering en wat is de invloed van deze vondsten op de archeologische verwachting van het plangebied?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemversturende werkzaamheden?

Het archeologisch bureauonderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen 2010) en de provinciale eisen.

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 5. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het (her) in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in Bijlage 1. Het plangebied ligt aan de westzijde van De Steeg in de gemeente Woudenberg. Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 10.180 m² en een gemiddelde maaiveldhoogte van +6 m NAP. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in Bijlage 3 en Figuur 1.

Om tot een gespecificeerde verwachting voor het plangebied te komen, is niet alleen gekeken naar bekende gegevens over het plangebied zelf maar ook naar de omgeving. Voor het totale onderzochte gebied, oftewel het onderzoeksgebied, is als begrenzing een straal van 1000 m rondom het plangebied gekozen. De straal van 1000 m is dusdanig gekozen dat het plangebied in de context kan worden gezet van het omliggende geomorfologische en cultuurhistorische landschap.

Figuur 1. Het plangebied (rood omlijnd) op een luchtfoto uit 2010 (bron: Bing Maps).

2. Bureauonderzoek

2.1. Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over het onderzoeksgebied. Er is gekeken naar bekende archeologische en bouwhistorische waarden, uitgevoerde archeologische onderzoeken, de fysieke kenmerken van het oude en huidige landschap en naar informatie over bodemverstoringen. Er is gebruik gemaakt van de verwachtingskaart van de gemeente Woudenberg (Boshoven/de Boer/Bekius 2010) en van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Utrecht. Daarnaast is er gekeken naar de landelijke verwachtingskaart (de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden; IKAW) en naar het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Aanvullende historische informatie is verkregen uit beschikbaar historisch kaartmateriaal, waaronder het Minuutplan van begin 19^e eeuw en enkele historische topografische kaarten (watwaswaar.nl), en via de website van de KennisInfrastructuur CultuurHistorie (KICH; www.kich.nl).

Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap is onder andere gebruik gemaakt van de bodemkaart van Nederland (Alterra 2005a) en de geomorfologische kaart van Nederland (Alterra 2005b). Daarnaast is gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN; www.ahn.nl).

Voor informatie omtrent bodemsaneringen en ontgrondingenvergunningen is het Bodemloket (www.bodemloket.nl) geraadpleegd. Om de ligging van kabels en leidingen in het plangebied te bepalen, is een KLIC-melding gedaan. Deze gegevens zijn aangevuld met informatie uit onderzoeksrapporten en achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst). En is geen aanvullende informatie ontvangen over het plangebied van de Stichting Oud Woudenberg, noch van de Vereniging Oud Scherpenzeel.

2.2. Geologie, geomorfologie en bodem

2.2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap

Het plangebied is gelegen in het Midden-Nederlands zandgebied (Berendsen 2005). In dit gebied komen relatief hoge stuwwallen voor die gevormd zijn tijdens de voorlaatste ijstijd (het Saalien, circa 150.000 jaar geleden). De stuwwallen omsluiten glaciale bekkens die door het ijs zijn uitgediept. Woudenberg ligt in een glaciaal bekken dat de Gelderse Vallei wordt genoemd. Oorspronkelijk had dit bekken een diepte van -125 m NAP maar de opvulling van het bekken is reeds in het Saalien begonnen. De bovenste 10 tot 20 m van de opvulling bestaat uit een pakket dekzand, behorende tot de Boxtel Formatie. Het dekzand is afgezet tijdens de koudste periodes van de laatste ijstijd, toen de wind door het gebrek aan vegetatie vrij spel had. Aan het oppervlak komen in de Gelderse Vallei paraboolvormige dekzandruggen voor met een zuidwest-noordoost oriëntatie en een hoogte van 1 à 2 m.

De Gelderse Vallei had lange tijd een slechte afwatering vanwege de aanwezige stuwwallen waardoor hier veen kon groeien. De namen 'Woudenberg' en 'Renswoude' herinneren nog aan de grote moerasbossen waarmee het gebied tot in de Vroege Middeleeuwen begroeid was (Blijdenstijn 2005). In de Late Middeleeuwen is het veen ontgonnen, vanaf circa de 11de eeuw. Toen zijn grote akkercomplexen ontstaan, de zogenoemde 'kampen'.

2.2.2. Geomorfologie

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied op een dekzandrug waarop mogelijk een oud bouwlanddek aanwezig is (Alterra 2005b). Het uiterste zuidwesten van het plangebied behoort tot een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden. In de omgeving van het plangebied zijn verspreid liggende dekzandruggen aanwezig.

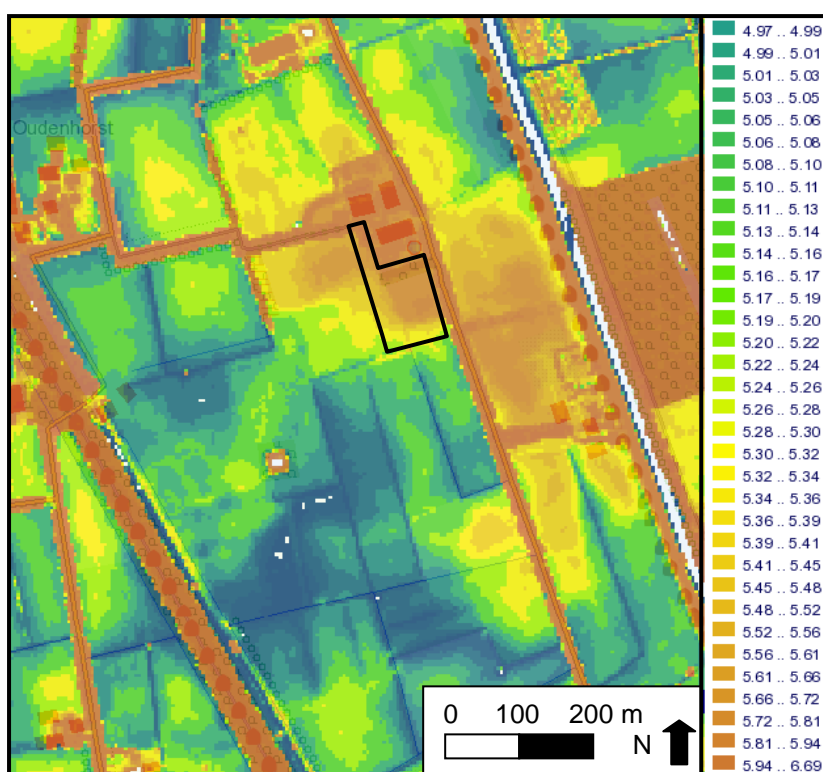
De ligging van de dekzandruggen is goed zichtbaar op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; Figuur 2). De omvang van de dekzandruggen is beperkt en de ruggen worden omgeven door een vlakte met een hoogte van circa +5 m NAP. De gemiddelde maaiveldhoogte in het plangebied is circa

een meter hoger. De zuidelijke grens van het plangebied is hoekig en laat een plotselinge overgang in hoogte zien die gerelateerd is aan de perceelsgrenzen (Figuur 2).

2.2.3. Bodem

De bodem in het gehele plangebied bestaat uit beekerdgronden van lemig fijn zand (Alterra 2005a). Deze gronden hebben een humushoudende bovengrond van 15 à 50 cm dik en een lemige ondergrond waarin soms leemlagen kunnen voorkomen (de Bakker 1966). Beekerdgronden ontstaan onder natte omstandigheden. Het voorkomen van deze gronden wijst niet op eeuwenlang gebruik van een gebied als akker zoals bij een enkeerdgrond, een bodemtype dat vaak voorkomt op dekzandruggen.

Het deel van het plangebied dat als dekzandrug staat aangemerkt, heeft een grondwatertrap VI. Het lagere zuidwestelijke deel heeft een grondwatertrap III. Het hoogteverschil tussen de twee zones is hierin de belangrijkste factor. Bij een grondwatertrap III is het landschap natter en staat het grondwater in de zomer op een diepte tussen de 80 en 120 cm –mv en in de winter binnen de 40 cm –mv. In het hogere en (daarmee) drogere deel van het plangebied staat het grondwater in de zomer op een diepte van ten minste 120 cm –mv en in de winter tussen de 40 en 80 cm –mv.

Figuur 2. Uitsnede van het AHN, waarin het plangebied staat aangegeven. De gemiddelde hoogte in het plangebied is circa +6 m NAP (bron: www.ahn.nl/viewer). De zuidelijke grens van het plangebied heeft een plotselinge daling van het maaiveld met een hoekige en strakke afsnijding, waarschijnlijk als gevolg van perceelsgrenzen.

2.3. Archeologische en bouwhistorische waarden

Het plangebied staat op de gemeentelijke verwachtingen- en beleidskaart aangegeven als een gebied met een hoge verwachting (AWV1), gebaseerd op de ligging op een dekzandrug. Op deze dekzandrug en op de dekzandruggen in de omgeving zijn tot nu toe geen archeologische vondsten gedaan. Wel zijn archeologische resten aangetroffen op de stuwwallen verder naar het zuiden.

Ten noorden van het plangebied, aan De Steeg 6, staat op de gemeentelijke verwachtingen- en beleidskaart een cultuurhistorisch element aangegeven. Het betreft een historische boerderijplaats (AWG3). De ligging van de cultuurhistorische elementen is bepaald aan de hand van historische

kaarten. De historische boerderijplaatsen zijn gemarkeerd met een cirkel met een diameter van 100 m, gecentreerd op het cultuurhistorisch element. De boerderij aan De Steeg 6 behoort tot een van de jongste ontginningen in de Gelderse Vallei, uit de 14de of 15de eeuw (Blijdenstijn 2005, 280).

Binnen het plangebied zijn geen terreinen aanwezig die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als waardevol staan aangegeven. Ook zijn er geen waarnemingen en vondsten gemeld.

Voor het terrein De Steeg 4, direct ten noorden van het plangebied, is in de eerste helft van 2011 een bureauonderzoek uitgevoerd (Archis-onderzoeksmelding 45213). Uit dit onderzoek is gebleken dat de ondergrond en het archeologisch niveau waarschijnlijk verstoord zijn door eerdere bouwwerkzaamheden en dat bovendien de geplande bouwwerkzaamheden weinig versterking zullen veroorzaken. Daarom is hier geen vervolgonderzoek geadviseerd.

In het onderzoeksgebied zijn één archeologisch monument en één onderzoek bekend, beide ten noorden van het plangebied. In de rest van het onderzoeksgebied zijn er geen archeologische resten bekend.

Het archeologisch monument ligt circa 850 m ten noorden van het plangebied en betreft de locatie van Huize Lambalgen, inclusief het landgoed (AMK terrein 2893). Het omgrachte huis op de locatie is afgebrand in de 20ste eeuw. De bouwdatum is onbekend maar dateert waarschijnlijk van na het begin van de 16de eeuw, toen de eerste melding werd gemaakt van het landgoed.

Circa 900 m ten noorden van het plangebied is een bureauonderzoek uitgevoerd bij de Werken van Lambalgen naar de aanwezige verdedigingswerken (Archis-onderzoeksmelding 29149). Het aanbevolen booronderzoek voor het achterhalen van de exacte locaties van de werken is nog niet uitgevoerd.

De cultuurhistorische hoofdstructuur van de provincie Utrecht geeft aan dat direct ten oosten van het plangebied een verdedigingslinie uit de Tweede Wereldoorlog voor de inundatie ligt, met ten westen ervan enkele schuilplaatsen. Het is mogelijk dat er nog resten van de werkzaamheden of gevechtsacties in het plangebied aanwezig zijn.

2.4. Historische situatie en mogelijke verstoringen

Het plangebied ligt in de Gelderse Vallei die vanaf de 11de eeuw geleidelijk werd ontgonnen. In diverse fasen werden er verspreid in het landschap boerderijen gebouwd waar akkers omheen werden gemaakt. Deze akkers werden omringd door houtwallen en vormden een geheel met elkaar en met de boerderij van waaruit de ontginning plaatsvond. Zo ontstonden de zogenoemde 'kampen'. De oudste kampen liggen vooral direct langs de beken, zoals de Luntersche Beek ten noorden van het plangebied. Tussen de 14de en 16de eeuw werd de ontginning uitgebreid met stroken volgens de zogeheten onvolledige opstrek. Binnen één van deze stroken ligt het plangebied (Blijdenstijn 2005, 280-281).

Op de kadasterkaart uit 1811-32 is het plangebied in gebruik als akker behorende bij het boerderijcomplex aan De Steeg 6 (bijlage 6). De akkers zijn later in gebruik genomen als weilanden. Door het gebruik van het plangebied voor de landbouw is mogelijk de ondergrond verstoord vanwege het regelmatig ploegen vanaf de 14de of 15de eeuw. De stallen ten zuiden van de bebouwing, ten noorden van het plangebied, zijn van een recentere datum, namelijk uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Sindsdien is het plangebied niet gewijzigd in inrichting.

Door de vochtige, lage ligging was de Gelderse Vallei bij uitstek geschikt voor de aanleg van een waterlinie. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) werden de eerste schansen van de Grebbelinie gebouwd, waaronder één bij Woudenberg. In de periode 1939-1940 groeide de oude Grebbelinie (330 m ten oosten van het plangebied) uit tot Valleistelling met tankgrachten, commandoposten, versperringen en loopgraven. Ten oosten van het plangebied ligt een schuilplaats uit de Tweede Wereldoorlog. Hoewel er met de afsluiting van de Zuiderzee een einde kwam aan de overstromingen in het gebied is het nog tweemaal opzettelijk onder water gezet, in 1939 en in 1944. De westelijke grens van het inundatiegebied bevindt zich circa 200 m ten oosten van het plangebied.

2.5. Gespecificeerd verwachtingsmodel

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kunnen in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn vanaf het Laat Paleolithicum, toen het dekzandlandschap werd gevormd. Het plangebied is echter gelegen op een kleine dekzandrug en binnen de gemeente zijn op de kleinere dekzandruggen vrijwel geen prehistorische resten aangetroffen. Waarschijnlijk is dit (deels) te wijten aan het feit dat tot nu toe slechts weinig kleine dekzandruggen archeologisch onderzocht zijn. De bekende prehistorische resten uit de gemeente bevinden zich over het algemeen verder naar het zuiden, bij de dekzandgordels en stuwwallen.

De bodem in het plangebied bestaat waarschijnlijk uit een beekerdgrond, wat wijst op natte omstandigheden. De humeuze toplaag heeft slechts een beperkte dikte, waardoor bij het omwerken van de akkers het archeologisch niveau verstoord kan zijn geraakt.

In de humeuze laag, aan en direct onder het oppervlak, is het mogelijk om resten aan te treffen van bewoning en werkzaamheden op het erf van de boerderij bij het plangebied. Deze resten kunnen dateren vanaf de 14de of 15de eeuw en worden met name in het noorden van het plangebied verwacht.

In de Tweede Wereldoorlog is aan de overkant van de weg De Steeg een verdedigingselement aangelegd, namelijk een schuilplaats. Mogelijk kunnen in het plangebied resten van gevechtshandelingen worden aangetroffen, zoals bijvoorbeeld munitie.

Om het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen en om te controleren in hoeverre de bodemopbouw in het plangebied nog intact is, is er een Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase, uitgevoerd.

3. Veldonderzoek

3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet

Het doel van het Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase, is om de in het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting te toetsen en waar nodig aan te passen. Tijdens het veldonderzoek wordt vastgesteld waar de oorspronkelijke bodemopbouw intact is gebleven en waar niet. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor de volgende fasen. Het veldonderzoek bestond uitsluitend uit een booronderzoek. Een veldkartering bleek niet mogelijk vanwege de begroeiing en bestrating.

3.2. Werkwijze

In het plangebied aan De Steeg zijn zeven boringen gezet (Bijlagen 3 en 4) met een diepte van 2,0 m. Deze boringen zijn verdeeld over de gebieden die verstoord zullen worden als gevolg van de toekomstige graafwerkzaamheden ten behoeve van de geplande bebouwing. Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 10 cm. Het veldonderzoek is uitgevoerd door dr. A.W.E. Wilbers (senior prospector).

De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008) met behulp van een veldcomputer en het programma TerraIndex van I.T. Works. De locaties van de boringen (x- en y-waarden) zijn ingemeten aan de hand van een ingebouwde GPS in de veldcomputer. De hoogtes van de boringen (z-waarden) zijn bepaald aan de hand van het Actueel Hoogtebestand Nederland. De opgeboorde monsters zijn door middel van verbrokkelen in het veld onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerk, baksteen, vuursteen, huttenleem en bot.

3.3. Resultaten

3.3.1. Lithologie en geologie

De ondergrond van het plangebied bestaat uit matig siltig zand dat in kleur varieert tussen geel en wit. In de boringen 1, 2, 4 en 7 is de top van dit pakket gekleurd door de inspoeling van roest. De top is vastgesteld op circa +5,0 tot +5,5 m NAP (circa 40 tot 100 cm –mv). Het pakket betreft schoon dekzand. Op het schone dekzand ligt een matig humeus pakket. De overgang van het dekzand naar het humeuze dek wordt gevormd door een dunne laag van circa 10 cm die bestaat uit omgewerkt materiaal van beide lagen: dekzand met humeuze vlekken of humeus materiaal met gele vlekken. Deze overgangslaag is aangetroffen in boringen 2 tot en met 7. In boring 1 is er geen sprake van een duidelijke verrommelde laag tussen beide niveaus. De humeuze bovengrond is hier wel, net als in de overige boringen, omgewerkt.

De top van het dekzand en de humeuze ondergrond liggen hoger ter plaatse van boringen 4 en 5. Dit is ook zichtbaar op het AHN. Het hoogteverschil bedraagt circa 50 cm ten opzichte van de boringen 6 en 7, die circa 20 tot 30 m zuidelijker liggen. Het hoogteverschil is strak begrensd en het hogere deel is vierkant van vorm. Dit duidt op een niet natuurlijk hoogteverschil.

3.3.2. Bodemopbouw

In het plangebied is de natuurlijke bodemopbouw verstoord. De oorspronkelijke top van het dekzand is vaak omgewerkt in de humeuze bovenlaag, de A-horizont. In boring 1 bestaat de humeuze laag deels uit recent aangebracht tuinafval (bladeren en dergelijke). Ook in de boringen 2 en 3 is het bovenste deel van de humeuze bovenlaag opgebracht. Deze boringen zijn gezet bij de bomen, waardoor hier meer humeus materiaal is verzameld ten opzichte van in de weilanden.

Vanwege de abrupte begrenzing in hoogte ten zuiden van boringen 4 en 5 werd gedacht aan de aanwezigheid van een opgebracht plateau, bijvoorbeeld een woonterp. De bodemopbouw in het hoge deel is echter vrijwel gelijk aan de bodemopbouw in de lage delen. Het is daarom waarschijnlijk dat

het hier gaat om een natuurlijke hoogte. Mogelijk zijn de randen afgegraven, bijvoorbeeld in het belang van de percelering van het gebied rondom het boerenerf. Het erf van de historische boerderij ten noorden van het plangebied is eveneens hoger gelegen, maar dit is waarschijnlijk meer het gevolg van ophoging door menselijke activiteiten.

3.3.3. *Archeologische indicatoren*

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in het plangebied.

3.4. Interpretatie

Het plangebied is gelegen op een dekzandrug. Oorspronkelijk waren er beekerdgronden aanwezig. Dit is nog te zien aan de dikte van de oorspronkelijke humeuze laag en aan de aanwezigheid van roest in de top van de C-horizont. Doordat de bodem tot in de C-horizont is verstoord en doordat er in boringen 1 tot en met 3 grond is opgebracht, is er echter geen sprake meer van een natuurlijke bodemopbouw. De verhoging van het plangebied ter plaatse van boringen 4 en 5 is het gevolg van een natuurlijke hoogte op de dekzandrug. De scherpe grenzen zijn mogelijk ontstaan door een lokale afgraving, bijvoorbeeld de aanleg van een sindsdien weer opgevulde sloot, die gezorgd heeft voor een extra accentuering van het natuurlijke reliëf van de dekzandrug.

Eventuele archeologische resten werden verwacht op de overgang van het dekzand naar het humeuze dek. Deze laag is echter volledig omgewerkt en verrommeld. Het archeologisch niveau is daardoor niet meer intact en er worden geen intacte archeologische resten meer verwacht in het plangebied. Wel is het nog mogelijk om de onderkanten van diepe sporen aan te treffen, zoals waterputten of kuilen. Deze zullen behoren bij de ten noorden van het plangebied gelegen bebouwing en kunnen dateren vanaf de 14de of 15de eeuw.

4. Conclusie en aanbevelingen

In opdracht van RBOI Middelburg zijn in februari 2012 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase, uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan De Steeg 6 in Woudenberg, gemeente Woudenberg.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied gelegen is op een kleine dekzandrug waarop archeologische resten aanwezig kunnen zijn vanaf het Laat Paleolithicum. De bodem van het plangebied bestaat waarschijnlijk uit een beekerdgrond waardoor eventuele resten zich in de humeuze toplaag, aan of direct onder het oppervlak, zullen bevinden. Deze resten zullen waarschijnlijk behoren bij bewoning en werkzaamheden op het erf van de boerderij die ten noorden van het plangebied ligt en worden daarom ook met name aan de noordzijde van het plangebied verwacht. Op basis van de ontginningsgeschiedenis van het gebied dateert deze boerderij waarschijnlijk uit de 14de of 15de eeuw. Tevens bestaat er nog een verwachting voor het aantreffen van resten uit de Tweede Wereldoorlog, aangezien zich aan de overzijde van De Steeg een schuilplaats uit die periode bevond. Resten uit de Tweede Wereldoorlog zullen echter voornamelijk bestaan uit losse vondsten zoals munitie waardoor dit onderzoek niet geschikt is voor het opsporen ervan.

Uit het booronderzoek is gebleken dat het plangebied inderdaad gelegen is op dekzand. Hoewel er oorspronkelijk beekerdgronden aanwezig waren, zijn deze verdwenen door ophoging en omwerking van de bodem tot in de C-horizont. Bij deze omwerkingen is ook het archeologisch niveau verstoord geraakt. De exacte diepte van de verstoringen kan niet worden achterhaald. Eventuele ondiep gelegen sporen en vondsten zullen zijn verdwenen. Alleen diepere sporen zoals waterputten en kuilen kunnen nog aanwezig zijn, met name in het noorden van het plangebied. Aangezien het plangebied in de 19^e eeuw geen deel uitmaakte van het erf van het historische boerderijcomplex is de kans hierop echter gering.

4.1. Beantwoording vraagstelling

- *Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?*

Het plangebied ligt op een dekzandkopje in de Gelderse Vallei.

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?*

De bodemopbouw in het plangebied is omgewerkt waarbij de top van het dekzandpakket is vermengd met het humeuze pakket dat erop is gelegen. De natuurlijke bodemopbouw was een beekerdgrond op basis van de dikte van het humeuze pakket (25 tot 40 cm) en de roest in de top van het dekzand.

- *Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? En zo ja, op welke diepte ten opzichte van het maaiveld en het NAP?*

Er zijn twee niveaus aanwezig in het plangebied waarop archeologische resten werden verwacht. Het oudste niveau is de top van het dekzand op circa +5 m NAP. Dit niveau is echter omgewerkt in de bovenliggende laag en daarmee verstoord. Het tweede niveau is de top van het humeuze dek, direct aan het oppervlak. Hier is het mogelijk om resten aan te treffen vanaf de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Deze laag is echter sterk omgewerkt. Eventuele resten uit deze periode zijn daarom tevens omgewerkt.

- *Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?*

De verwachting was om resten aan te treffen vanaf het ontstaan van het dekzandlandschap vanaf het Laat Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd C, toen het gebied ten oosten van het plangebied deel uitmaakte van de Grebbelinie. Deze verwachting is echter niet bevestigd omdat de archeologische niveaus zijn verstoord door omwerking.

- *Hoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, kunnen er toch archeologische indicatoren worden aangetroffen. Indien deze worden aangetroffen, dan gelden tevens de*

volgende vragen: wat is de verticale en horizontale ligging van de aangetroffen indicatoren, wat is de datering en wat is de invloed van deze vondsten op de archeologische verwachting van het plangebied?

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in het plangebied.

- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemverstorende werkzaamheden?*

Naar verwachting zijn er geen archeologische resten meer *in situ* aanwezig in het plangebied die verstoord zullen worden door de geplande werkzaamheden.

4.2. Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat het plangebied verstoord is, waarbij het humeuze pakket volledig omgewerkt is tot in het dekzand. Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt geadviseerd om geen vervolgonderzoek uit te laten voeren.

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, in dit geval de Gemeente Woudenberg. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure. IDDS Archeologie wil meegeven dat voordat dit besluit genomen is, er niet begonnen kan worden met bodemverstorende activiteiten of activiteiten die voorbereiden op bodemverstoringen.

4.3. Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden. Wij wijzen u er graag op dat indien archeologische waarden worden aangetroffen deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, bij de minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gemeld dienen te worden. Dit kan door het invullen van het vondstmeldingsformulier op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.cultureelerfgoed.nl) of door contact op te nemen met het Archismeldpunt (archismeldpunt@cultureelerfgoed.nl).

Geraadpleegde bronnen

Alterra, 2005a: *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 32 W*, Amersfoort.

Alterra, 2005b: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, blad 32*, Amersfoort.

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Utrecht 1:25.000*, Den Haag.

Berendsen, H.J.A., 2005³ (1997): *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*, Assen.

Blijdenstijn, R., 2005: *Tastbare Tijd, Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*, Amsterdam.

Boshoven, E.H. / G.H. de Boer / D. Bekius, 2010: *Gemeenten Renswoude en Woudenberg. Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart*, Weesp (RAAP-rapport 2117).

Centraal College van Deskundigen, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2*, Gouda.

SIKB, 2008: *Archeologische standaard boorbeschrijving*, Archeologie Leidraad, Gouda.

Moerman, S./A.W.E. Wilbers, *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase Davelaar 6, Woudenberg, Gemeente Woudenberg*, B&G rapport 1252, Noordwijk.

Websites

watwaswaar.nl

www.ahn.nl/viewer

www.bodemloket.nl

www.kich.nl

Lijst van afkortingen en begrippen

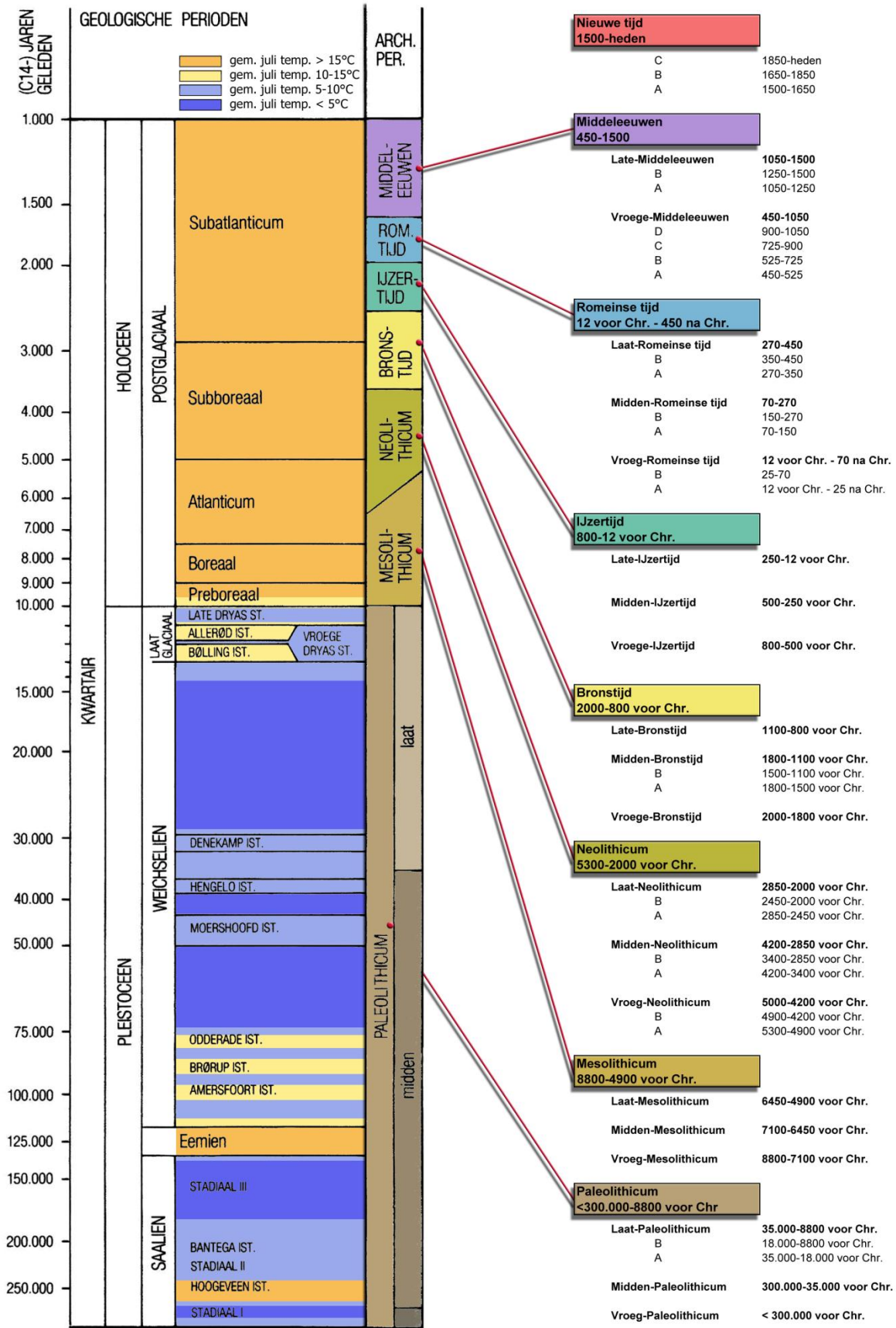
Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
CHS	Cultuurhistorische Hoofdstructuur
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

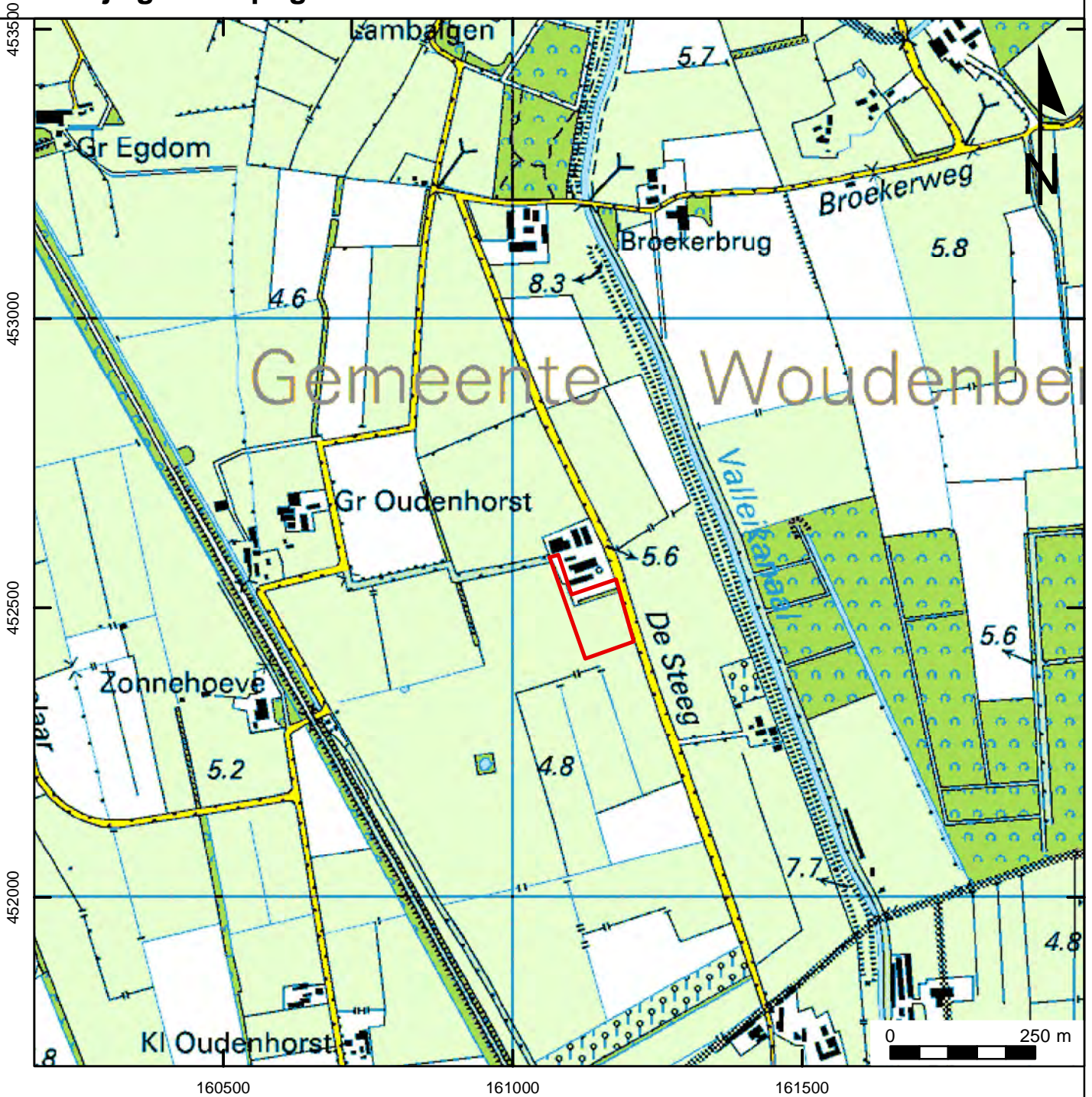
Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
<i>in situ</i>	in de oorspronkelijke context, onverstoord
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm

Bijlage 5: Periodentabel

Bijlage 1: Topografische kaart

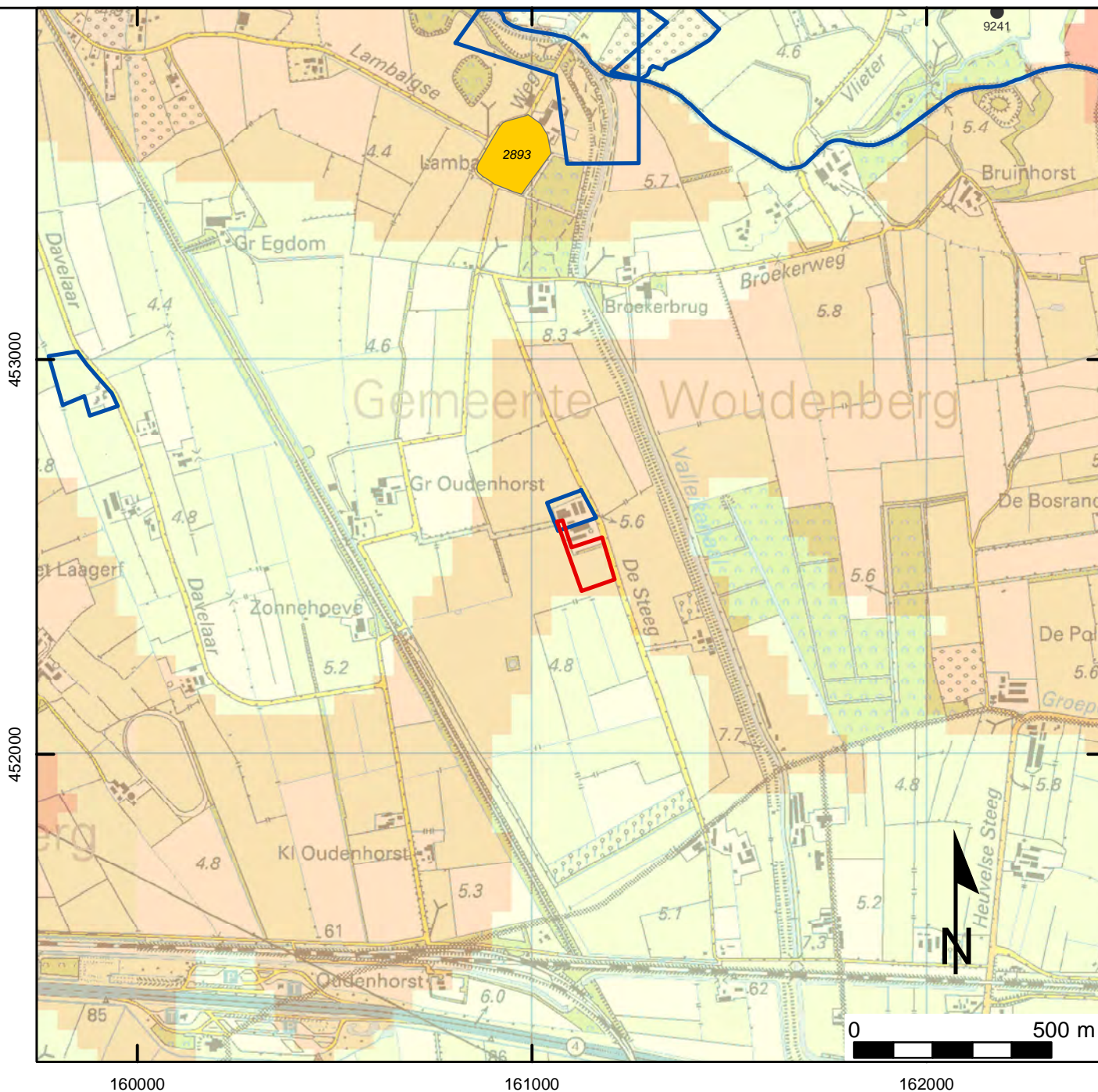
Projectnummer: 31721211
Projectnaam: De Steeg 6, Woudenberg

Legenda

 Plangebied

Bijlage 2: Archis-informatie

Projectnummer: 31721211
Projectnaam: De Steeg 6, Woudenberg

Legenda

- vondstmeldingen
- waarnemingen
- Plangebied
- onderzoeksmeldingen

monumenten

Archeologische waarde

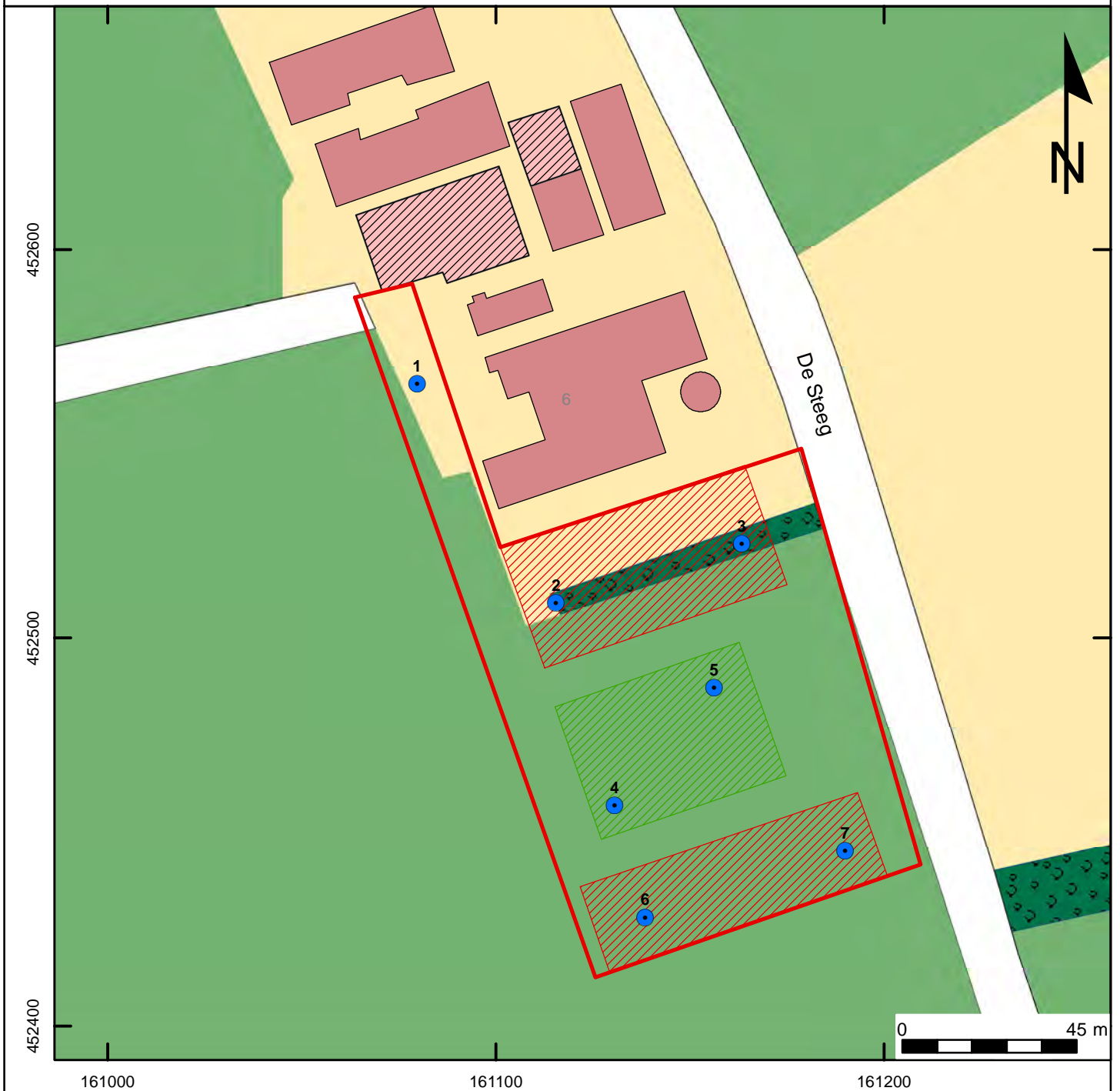
- Terrein van archeologische betekenis
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

IKAW

- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- lage trefkans
- water
- middelhoge trefkans
- ongekarteerd
- hoge trefkans
- zeer lage trefkans

Bijlage 3: Boorlocatiekaart

Projectnummer: 31721211
Projectnaam: De Steeg 6, Woudenberg

Legenda

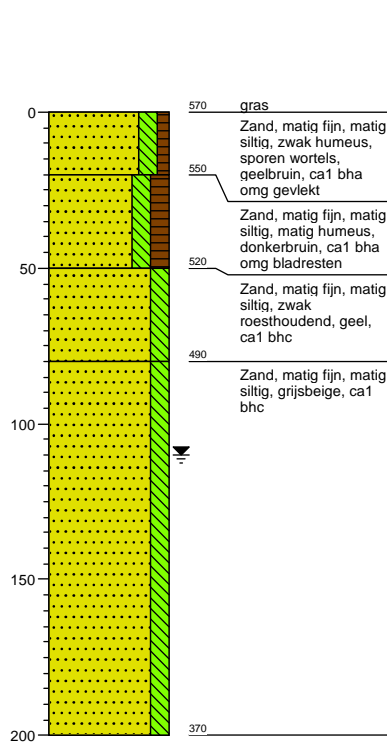
- Boring
- Plangebied
- Nieuw te bouwen
- Sleufsilos (nieuw)
- Te slopen bebouwing

Bijlage 4: Boorprofielen

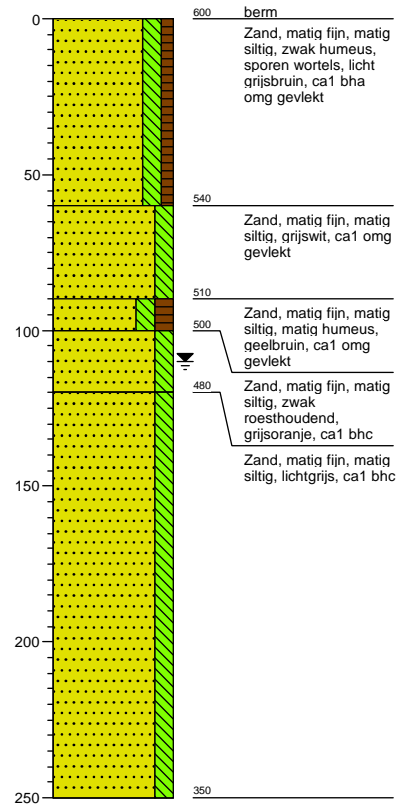
Boring: 1

X: 161084,52
Y: 452565,49
Hoogte (m NAP): 5,7

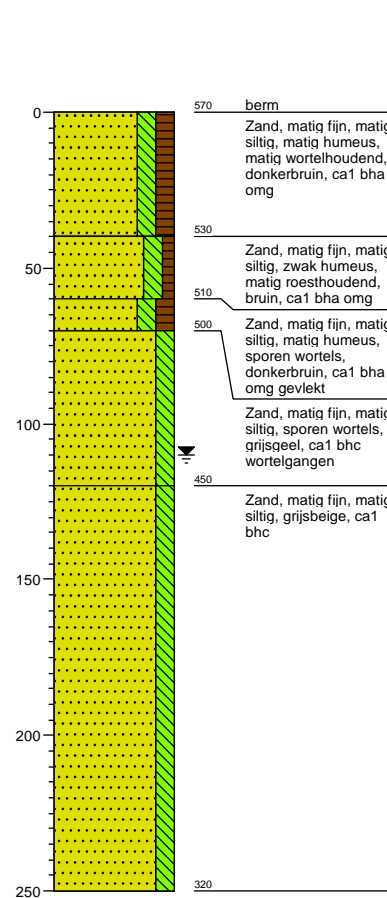
Boring: 2

X: 161114,53
Y: 452507,97
Hoogte (m NAP): 6

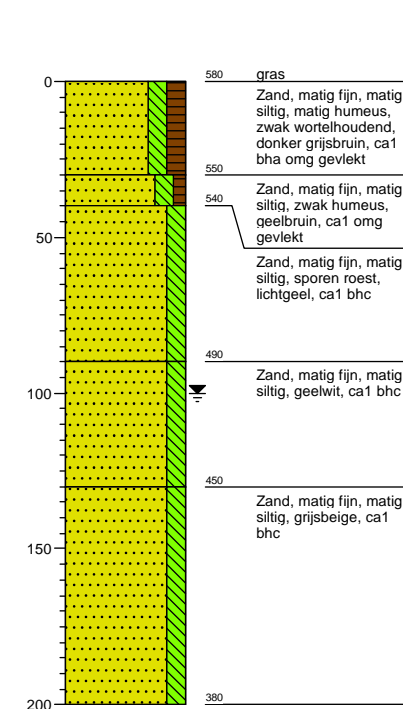
Boring: 3

X: 161164,37
Y: 452525,53
Hoogte (m NAP): 5,7

Boring: 4

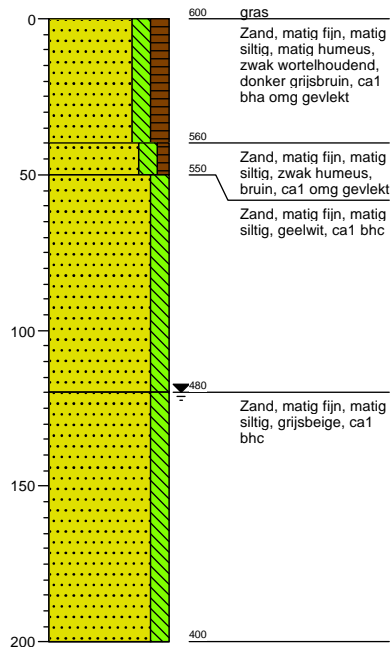
X: 161136,21
Y: 452462,24
Hoogte (m NAP): 5,8

Bijlage 4: Boorprofielen

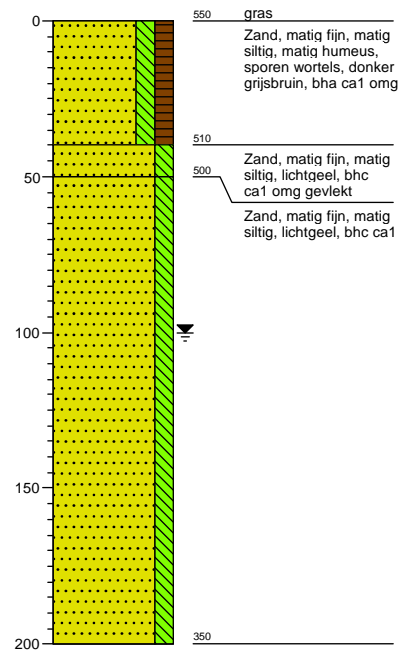
Boring: 5

X: 161172,55
 Y: 452481,36
 Hoogte (m NAP): 6

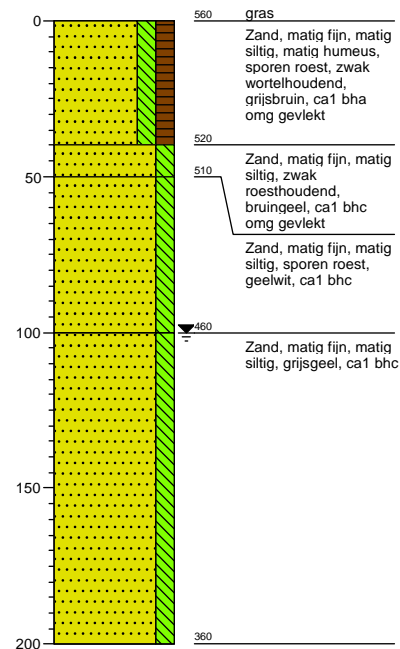
Boring: 6

X: 161138,34
 Y: 452426,84
 Hoogte (m NAP): 5,5

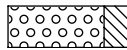
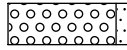
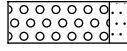
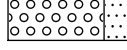

Boring: 7

X: 161190,95
 Y: 452440,33
 Hoogte (m NAP): 5,6

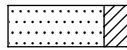
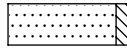

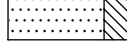
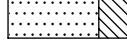

Legenda (conform NEN 5104)

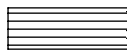

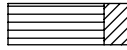
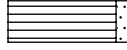

grind

- Grind, siltig
- Grind, zwak zandig
- Grind, matig zandig
- Grind, sterk zandig
- Grind, uiterst zandig

zand

- Zand, kleiig
- Zand, zwak siltig
- Zand, matig siltig
- Zand, sterk siltig
- Zand, uiterst siltig

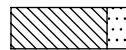
veen

- Veen, mineraalarm
- Veen, zwak kleiig
- Veen, sterk kleiig
- Veen, zwak zandig
- Veen, sterk zandig

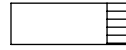

klei

- Klei, zwak siltig
- Klei, matig siltig
- Klei, sterk siltig
- Klei, uiterst siltig
- Klei, zwak zandig
- Klei, matig zandig
- Klei, sterk zandig

leem

- Leem, zwak zandig
- Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

- zwak humeus
- matig humeus
- sterk humeus
- zwak grindig
- matig grindig
- sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

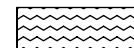
monsters

- geroerd monster
- ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

- slib

- water

Legenda afkortingen Archeologische Boorbeschrijving (conform ASB 2008)

Percentages en Mediaan

Klasse	Zandmediaan
Uiterst fijn	63-105 µm
Zeer fijn	105-150 µm
Matig fijn	150-210 µm
Matig grof	210-300 µm
Zeer grof	300-420 µm
Uiterst grof	420-2000 µm

Nieuwvormingen

(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Afkorting	Nieuwvormingen
FEC	IJzerconcreties
FFC	Fosfaatconcreties
FOV	Fosfaatvlekken
MNC	Mangaanconcreties
ROV	Roestvlekken
VIV	Vivianiet
VKZ	Verkiezeling
ZAV	Zandverkittingen

Bodemkundige interpretaties

Code	Bodemkundige interpretaties
BOD	Bodem
BOV	Bouwvoor
ESG	Esgrond
GLE	Gleyhorizont
HIN	Humusinspoeling
INH	Inspoelingshorizont
KAT	Katteklei
KBR	Klei, brokkelig
LOO	Loodzand
MOE	Moedermateriaal
OMG	Omgewerkte grond
OPG	Opgebrachte grond
OXR	Oxidatie-reductiegrens
POD	Podzol
RYP	Gerijpt
TKL	Top kalkloos
TRP	Terpaarde
UIT	Uitspoelingshorizont
VEN	Vegetatieniveau
VNG	Gelaagd vegetatieniveau
VRG	Vergraven

Bodemhorizont

Code	Bodemhorizont	Omschrijving
BHA	A-horizont	Minerale bovengrond
BHAB	AB-horizont	Overgangshorizont
BHAC	AC-horizont	Overgangshorizont
BHAE	AE-horizont	Overgangshorizont
BHB	B-horizont	Inspoelingshorizont
BHBC	BH-horizont	Overgangshorizont
BHC	C-horizont	Uitgangsmateriaal
BHE	E-horizont	Uitspoelingshorizont
BHEB	EB-horizont	Overgangshorizont
BHO	O-horizont	Strooisellaag
BHR	R-horizont	Vast gesteente

Sedimentaire karakteristiek, laaggrens

Afkorting	Afmeting overgangszone	Klasse
BDI	≥ 3,0 - < 10,0 cm	Basis diffuus
BGE	≥ 0,3 - < 3,0 cm	Basis geleidelijk
BSE	< 0,3 cm	Basis scherp

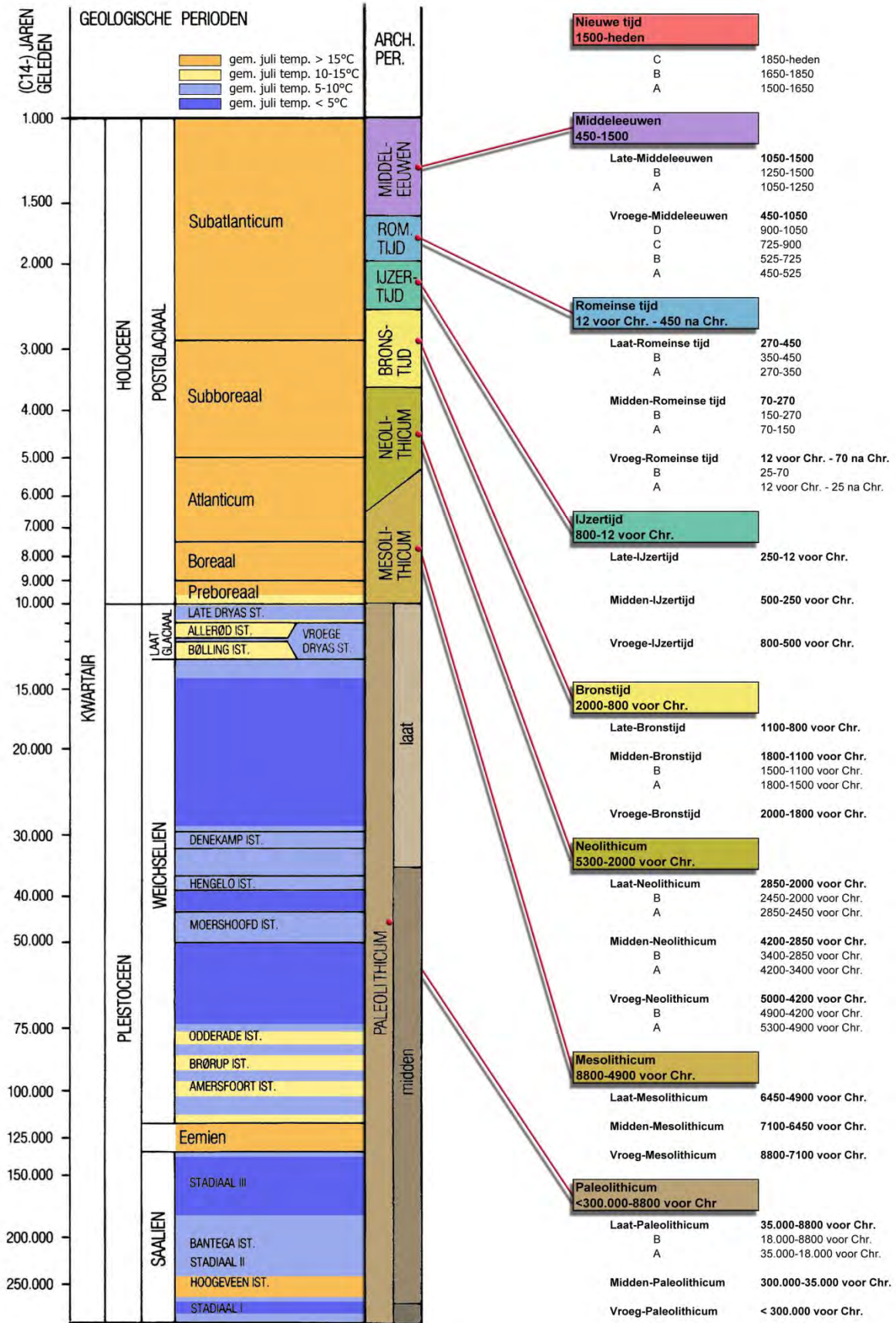
Kalkgehalte

Code	Kalkgehalte
CA1	Kalkloos
CA2	Kalkarm
CA3	kalkrijk

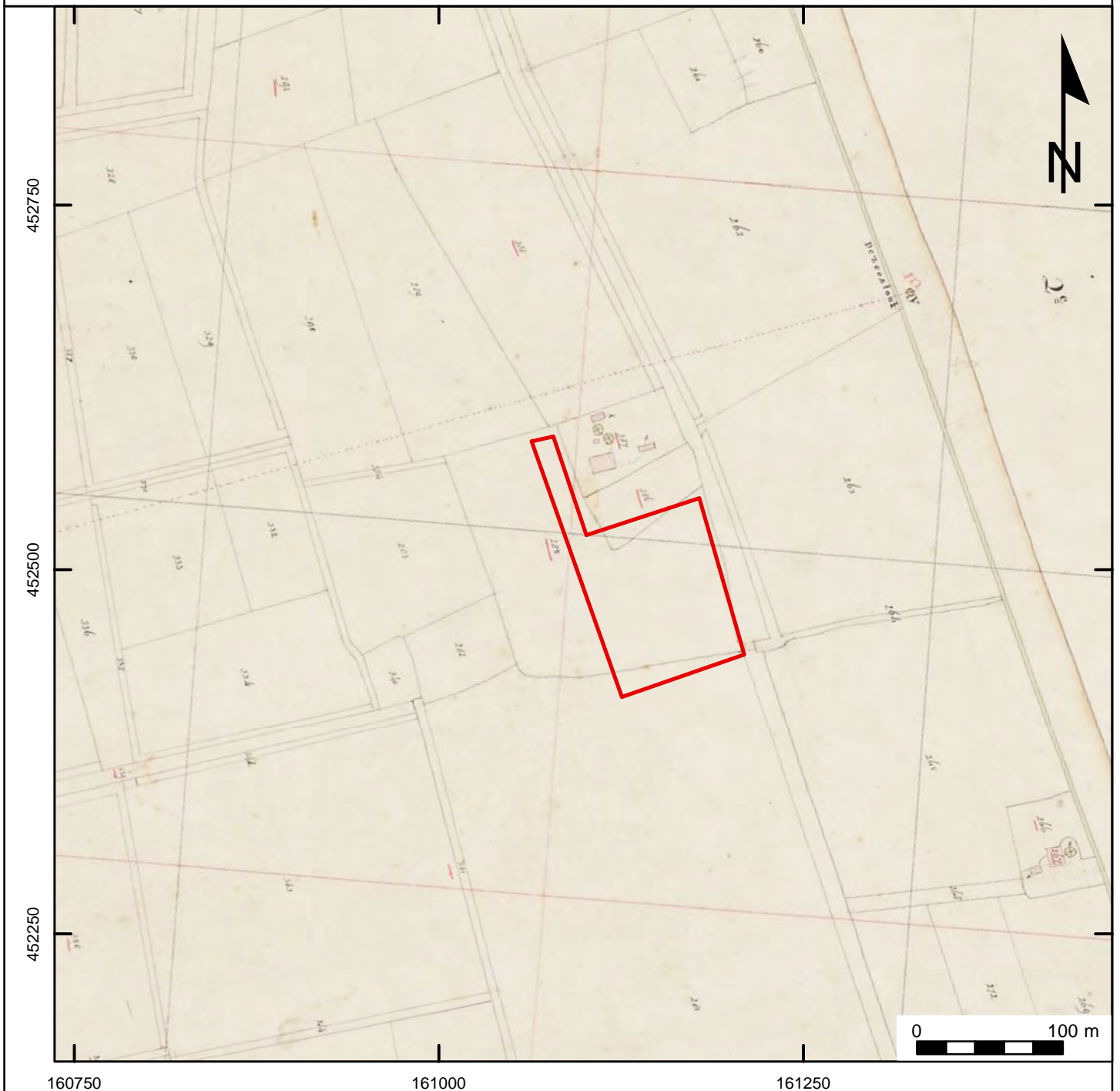
Archeologische indicatoren (1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Code	Omschrijving
AWF	Aardewerkfragmenten
BST	Baksteen
GLS	Glas
HKB	Houtskoolbrokken
HKS	Houtskoolspikkels
MXX	Metaal
OXBO	Onverbrand bot
OXBV	Verbrand bot
SGK	Gebroken kwarts
SLA	Slakken/sintels
SVU	Vuursteen
SXX	Natuursteen
VKL	Verbrande klei
VSR	Visresten

Bijlage 5: Periodentabel

Bijlage 6: Kadasterkaart Minuutplan 1811

Projectnummer: 31721211
Projectnaam: De Steeg 6, Woudenberg

Legenda

 Plangebied

